

ZAHTEVE GIBANJA MLADI ZA PODNEBNO PRAVIČNOST

september 2019

1. Vlada naj rešuje podnebne spremembe kot krizo globalnih razsežnosti.

Svojo politiko, proračunska sredstva in preostale mehanizme naj usmeri v reševanje podnebne krize in omejitev rasti globalne temperature na največ 1,5 °C glede na predindustrijsko dobo. S tem ne bo le ohranila prihodnosti mladih ter preprečila nepotrebnih smrtnih žrtev in gospodarske škode, temveč bo sočasno zagotovila ljudem in okolju prijazen razvoj, nova, kvalitetna delovna mesta, čistejše in ohranjeno okolje, prijaznejša mesta za ljudi, ne avtomobile, ter večinoma rastlinsko, ekološko, čim bolj lokalno in polnovredno prehrano. Ob tem naj s spodbujanjem elektrarn v skupnostni lasti, stanovanjskih zadrug z energetske učinkovito gradnjo, skupnostnih vrtov, somobilnosti in drugih kolektivnih praks omogoči hitrejše širjenje podnebnju prijaznih projektov, prenos moči na ljudi in vzpostavljanje tesno povezanih skupnosti. Tako bo vlada tudi ravnala v skladu s Pariškim podnebnim sporazumom in zagotovila ustavno pravico do zdravega življenjskega okolja (72. člen ustave). Reševanje podnebne krize v Sloveniji ne sme ohraniti ali celo povečati globalnih neenakosti in prenosa "umazanih" dejavnosti v države t. i. tretjega sveta, temveč mora upoštevati neenako zgodovinsko odgovornost pri nastanku podnebnih sprememb (zgodovinsko gledano je t.i. "razviti svet" odgovoren za okoli 80 % vseh emisij toplogrednih plinov) in odpraviti pogoje, pod katerimi se "zahodni" svet še zmeraj bogati na račun preostalega sveta. Za razvoj omenjenih ukrepov naj vlada vzpostavi delovno skupino, sestavljeno iz vladnih in lokalnih odločevalcev, sindikatov, delodajalcev, okoljevarstvenikov, naravovarstvenikov in strokovnjakov, hkrati pa naj spodbuja, aktivira in vključuje širšo javnost. Velika večina Slovencev in Slovenk zahteva takojšnje in celovito ukrepanje, kar potrjujejo tudi podpisi več kot 180 organizacij iz vseh sfer družbe pod podnebni poziv vladi. Večina pričakuje ukrepe.

2. Zahtevamo takojšnje ukrepe za ozelenitev proračuna ter pospešen prehod v pravično, brezogljično, sodelujoče in krožno gospodarstvo.

Začetni ukrepi naj predvsem obsegajo zeleno davčno reformo (razširitev in dvig stopnje okoljskih davkov; zbrani denar naj se vrača najrevnejšim in nameni za zelene, ljudem prijazne investicije), socialno smiselno spremembo in postopno ukinitvev okolju škodljivih subvencij (vračila in izjeme pri plačevanju trošarin na energente za pogonska goriva, znižana stopnja DDV na fitofarmacevtska sredstva in znižana stopnja podpore sproizvodnji toplotne in električne energije na fosilna goriva, idr.) ter zelene, socialno smiselne naložbe (spodbude za vzpostavitev skupnostnih elektrarn na obnovljive vire energije, investicije v železniško, avtobusno in kolesarsko infrastrukturo, pospešeno izvajanje in širjenje ukrepov za energetske prihranke in učinkovito rabo energije, vzpostavitev podjetij za izdelavo obnovljivih virov energije, ukrepi s področja učinkovite rabe energije in obnovljivih virov energije za šibkejše, idr.). K hitrejšemu ukrepanju je vlado kot odziv na našo marčevsko zahtevo pozval tudi Odbor za infrastrukturo, okolje in prostor Državnega zbora na seji 9. aprila 2019, a vlada v več kot pol leta na tem področju ni naredila praktično nič. Državni organi naj postopno nadomestijo kazalnik bruto domačega proizvoda s primernejšimi, realnejšimi ter na ljudi in naravo osredotočenimi kazalniki razvoja po zgledu drugih držav (npr. Butan, Nova Zelandija).

3. Zahtevamo vsaj 40-odstotno znižanje emisij v prometu do leta 2040 glede na leto 2005, s prednostnim spodbujanjem javnega potniškega prometa, hoje in kolesarjenja.

Cilj naj se doseže predvsem preko ukrepov in politik za spodbujanje javnega prevoza, hoje, kolesarjenja, somobilnosti in drugih oblik trajnostne mobilnosti ter sočasnega odvrčanja od preostalih, okolju in družbi škodljivejših oblik transporta (znižanje števila parkirnih prostorov v centrih mest, postopna, socialno sprejemljiva internalizacija zunanjih stroškov goriv, socialno sprejemljiva sprememba vračanja stroškov za prevoz na delo, idr.). Električna vozila naj se neposredno in posredno spodbuja predvsem tam, kjer drugih trajnostnejših oblik prevoza ni oz. so ekonomsko

neupravičene. Investicije v železniško infrastrukturo naj ne bodo primarno namenjene tovornemu prometu, temveč naj se investicije vsaj enakopravno porazdeli med tovorni in potniški železniški promet. Čas, sredstva in napore za preučevanje možnosti izgradnje tretjega pasu ljubljanske obvoznice naj se preusmeri v celostno rešitev javnega prometa, saj širitev avtoceste le spodbuja dodatne avtomobile in tako problema zastojev ne rešuje. Namesto politik 20. stoletja naj vlada končno začne z resnimi ukrepi trajnostne mobilnosti.

4. Zahtevamo vsaj 1500 kakovostnih javnih najemnih stanovanj na leto, ki bodo cenovno dostopna, visoko energetska učinkovita, čim bolj samozadostna in z dostopom do kakovostnega javnega potniškega prometa in kolesarskega omrežja, ter druge ukrepe za doseg dostopnih, kakovostnih in energetska učinkovitih stanovanj za vse.

Stanovanja so, v povezavi z večinoma avtomobilskimi prevozi do služb in preostalih opravkov, eden glavnih povzročiteljev toplogrednih plinov in podnebnih sprememb. Stanovanjske razmere zelo pomembno vplivajo tudi na socialno in ekonomsko dobrobit vseh prebivalcev in prebivalk Slovenije. Trenutno je situacija na stanovanjskem trgu slaba tako za ljudi kot okolje - nastanitev primanjkuje, najemnine se dvigajo s svetlobno hitrostjo, stanovanja so pogosto slabe kakovosti, dotrajana, zdravju škodljiva in energetska potratna, dostop do javnega potniškega prometa in kolesarskih stez pa je omejen. Zato od vlade zahtevamo takojšnje in celovito reševanje stanovanjske problematike, predvsem pa gradnjo vsaj 1500 javnih, visoko energetska učinkovitih, dostopnih in kakovostnih najemnih stanovanj na leto, regulacijo višine najemnin, prioritarno naslavljanje energetske revščine, prostorsko politiko, ki bo imela za cilj zgoščeno poselitev, okolju najprijaznejšo obliko poselitve, in spodbujanje snovne samozadostnosti (sončne elektrarne, ponovna uporaba vode za tuširanje, idr.). Novogradnje naj bodo - če se le da - zgrajene iz lesa, saj je les lokalni gradbeni material in predstavlja velik ponor (shranjevalnik) ogljikovega dioksida. Ob tem morajo imeti novogradnje lahek in hiter dostop do kakovostnega javnega potniškega prometa,

kolesarske infrastrukture in pešpoti, saj se tako poviša kakovost bivanja ter zniža potreba po uporabi avtomobilov.

Sredstva za opisane ukrepe se lahko delno pridobi preko zelene davčne reforme (glej 2. zahtevo), predvsem pa preko progresivnega, socialno in okoljsko smiselnega davka na nepremičnine (višja obdavčitev sekundarnih, neizrabljenih stanovanj, višja obdavčitev pretirano velike in s tem energetske potratne gradnje, idr.). Slednji ukrep s svojo zasnovo tako ne omogoča le financiranja stanovanjske politike, temveč sam prinaša ljudem in okolju prijaznejši stanovanjski trg.

Zgornji ukrepi bodo ob mnogoternih socialnih in okoljskih koristih z znižanimi stroški najemnin tudi zmanjšali nujno za delo za pokritje stroškov izjemno visokih najemnin. S tem bodo ukrepi kot so skrajševanje delovnega časa (glej 6. zahtevo) še lažje izvedljivi, s čimer bomo naredili pomemben korak proti svobodnejši, dostojnejši in bolj trajnostni družbi.

5. V skladu s Pariškim podnebnim sporazumom moramo v Evropski uniji opustiti uporabo premoga najkasneje do leta 2030. Zato zahtevamo, da se delovni skupini Vlade za prestrukturiranje premogovnih regij podeli mandat za pripravo pravičnega in nadzorovanega načrta za zaprtje Termoelektrarne Šoštanj in Premogovnika Velenje ter oblikovanje načrta za prehod v zeleno in socialno prihodnost regije. Omenjena objekta naj se na pravičen, socialno sprejemljiv in postopen način zapre najkasneje do leta 2030.

Vlada RS je pod pritiskom naše marčevske zahteve ustanovila delovno skupino za prestrukturiranje premogovnih regij, a je to storila polovičarsko in z večimi pomembnimi pomanjkljivostmi. Prvi in ključni problem je, da delovni skupini ni postavila jasnega datuma za zaprtje Termoelektrarne Šoštanj in Premogovnika Velenje. Znanstveniki pravijo, da mora Evropska unija v skladu s Pariškim podnebnim sporazumom opustiti premog najkasneje do leta 2030. Tako mora vlada delovni skupini za prestrukturiranje premogovnih regij podeliti mandat, da se morata omenjena

energetska objekta na postopen, pravičen in reguliran način zapreti najkasneje do leta 2030¹.

Od vlade tudi zahtevamo, da delovno skupino in njen mandat opredeli v Nacionalnem energetske in podnebnem načrtu (NEPN) ter v delovno skupino doda še enega predstavnika naravovarstvenikov (socialna in okoljska tranzicija regije mora spoštovati naravovarstveno zakonodajo in ne sme biti izvršena na račun prekomernega uničevanja narave).

6. Zahtevamo uvedbo štiridnevnega delovnega tedna ob istem plačilu, sprva poskusno, po letu 2025 pa obvezno, ter sočasno spodbujanje nematerialnega preživljanja prostega časa.

Že stoletja se delavci in delavke z razvojem tehnologije in porastom produktivnosti zavzemajo za skrajševanje delovnega časa. To pomeni več časa za družino, prijatelje, šport in naravo. Do 80. let prejšnjega stoletja je delovni čas v

¹ Pomisleki, kako nadomestiti tako velik vir energije, kot je TEŠ, so tehtni, a ne nepremostljivi: (1) do zaprtja je še več kot desetletje, kar je - če začnemo ukrepati danes in ne tiščimo glave v pesku - dovolj dolga doba za rešitev problema; (2) Slovenija mora ambicioznejše zastaviti plane zmanjševanja porabe energije in povečevanja učinkovite rabe energije (URE) za vse sektorje, saj je okolju najprijaznejša oblika energije tista, ki je ne potrebujemo, ukrepi URE pa so ekonomsko najbolj smiselni energetske ukrepi (industrija v Sloveniji na primer porabi kar okoli 50% vse elektrike, od tega polovico le 20 najbolj potratnih podjetij, država pa jim v zameno za cenejšo ceno elektrike ne postavlja nobenih resnih pogojev za zmanjševanje njene porabe); (3) z demokratizacijo energetike - spodbujanjem energetske objekto v rokah posameznikov, skupnosti in občin - bodo dobički in drugi pozitivni učinki energetske objekto ostali v sami skupnosti, namenjeni pa bodo za zadovoljevanje skupnostnih potreb (obnova vrtca, pomoč starejšim, ipd.). S tem bodo imele skupnosti interes za takšne energetske projekte in obnovljivi viri energije se bodo širili hitreje; (4) širjenje virov energije ne sme iti na račun prekomernega uničevanja narave (spoštovati se mora okolje- in naravovarstveno zakonodajo). Kljub tem preprekam obstaja mnogo sprejemljivih lokacij za umeščanje OVE v prostor. Tako so konstruktiven pristop pred leti ubrali v Društvu za opazovanje in proučevanje ptic Slovenije (DOPPS), kjer so prekrili karto tehničnega potenciala vetrnih elektrarn z naravovarstveno karto Slovenije in prišli do zaključka, da je okoli 70% vseh površin s tehničnim potencialom (več kot 18.600 hektarov) s stališča varovanja ptic povsem sprejemljivih za izgradnjo vetrnic; (5) s širjenjem električnih vozil, padanjem cen baterij ter inovativnimi praksami uravnavanja porabe in proizvodnje elektrike, kar nekateri akterji na slovenskem trgu že delajo, bomo lahko mnogo lažje rešili problem nestanovitnosti obnovljivih virov energije in nenazadnje (6) zavzemamo se za vzpostavitev skupine različnih strokovnjakov, ki bi prihodnja tri leta na nacionalni ravni vodila in koordinirala resno debato, temelječo na družboslovno-humanističnih in naravoslovno-tehničnih vidikih, z različnimi relevantnimi akterji o tem, ali potrebujemo večji nizkoogljičen, pasovnen vir energije za stabilno delovanje omrežja po zaprtju TEŠ leta 2030 (in NEK1 s koncem življenjske dobe leta 2043) ali ne. Smiselno bi bilo, da bi akterji v takšnem deliberativnem procesu prišli do zaključka do konca leta 2023. Konsenza verjetno ne bo moč doseči, a pri končni odločitvi je potrebno upoštevati čim več akterjev in pomislov. Slednje morajo prihodnje vlade nato tudi podpirati. Naše gibanje ima željo po sodelovanju v takšnem procesu.

Evropski uniji postopno upadal, od takrat naprej pa beležimo obraten trend - za mnoge delavce in delavke je zakonsko določena zgornja meja osmih ur le nostalgičen spomin iz preteklosti. Če se naraščajoča produktivnost ne preliva v zniževanje delovnega časa, bi se morala vsaj v zviševanje plač. Podatki tega ne podpirajo - na globalni ravni plače večinoma stagnirajo, se uravnavajo z inflacijo ali rastejo počasneje kot narašča produktivnost. V vseh omenjenih primerih je delodajalec na boljšem. V luči (pre)dolgih delovnikov in relativno nizkih plač ni nenavadno, da smo postali družba stresa, izgorelosti in antidepresivov. Vsak 13. Slovenec že uživa antidepresive, pod stresom pa je na delovnem mestu že okoli 75 % populacije. To negativno vpliva tudi na podnebje, saj se po eni strani podaljšuje produkcijski proces, ki v zrak izpušča ogromne količine toplogrednih plinov, po drugi strani pa se zgarani delavci pogosto nimajo niti časa niti energije posvečati izpopolnjujočim in nizkoogljičnim dejavnostim (npr. druženje, sosedska pomoč, hoja v naravo) ali se udeleževati v okoljskih gibanjih. Nenazadnje je nesprejemljivo, da kljub neverjetnemu porastu avtomatizacije, produktivnosti, umetne inteligence in robotov, delavke in delavci še zmeraj delajo toliko, kot so delali pred 100. leti, ko je bil 8-urni delovnik mednarodno prepoznan in uveljavljen v nekaterih državah.

Zato zahtevamo, da se do leta 2025 uvede 4-dnevni delovni teden poskusno (sodelujoča podjetja naj imajo fiskalne in druge ugodnosti), nato pa obvezno. Delavci naj prejemajo enako visoke plače, saj se bo zaradi skrajševanja delovnega časa povišala njihova produktivnost, preostanek pa naj se pokrije iz pravičnejše obdavčitve kapitala (gospodarske družbe so imele lani 4,2 milijarde evrov neto čistega dobička oz. 16 % več kot leta 2017). Ker se zavedamo posebnosti in heterogenosti podjetij in panog, naj bo natančna oblika uvajanja krajšega delovnega tedna v pristojnosti socialnih partnerjev v podjetju in panogi - določitev krajšega delovnega časa glede na delovni dan, teden, mesec ali leto, določitev števila, višine in plačila nadur, idr. S krajšanjem delovnega tedna ne bi dosegli le povišanja produktivnosti, večjega zadovoljstva delavcev, manj stresa in izgorelosti med zaposlenimi, dviga kakovosti bivanja, novih zaposlitev za brezposelne, pravičnejše redistribucije bogastva, humanejše razdelitve 24-urnega dneva in bolj politično aktivnih državljanov, temveč bi s

4-dnevnim delovnim tednom ključno prispevali k reševanju podnebnih sprememb - manj prevozov na delo in nazaj, manj produkcije in s tem povezane porabe naravnih virov in emisij TGP, olajšan dostop do delovnih mest za tiste, ki bodo tekom tranzicije v okolju prijaznejšo družbo izgubili delovno mesto, več časa za pripravo domače hrane in s tem manj že pripravljene, v plastiko zavite hrane, več časa za uporabo nizkoogljičnih oblik transporta in ne avtomobila, več časa za politično participacijo in potencialno okoljsko delovanje ter nenazadnje več časa za nizkoogljične in izpopolnjujoče dejavnosti (druženje, sosedska pomoč, branje, vrtnarjenje in podobno). Slednje dejavnosti mora država tudi načrtno spodbujati, med drugim z omejevanjem oglasnih površin, širitvijo zelenih površin v mestih, gradnjo novih kolesarskih stez, višjo obdavčitvijo okolju škodljivih dejavnosti (glej 2. zahtevo) ter nižjo obdavčitvijo ljudem in okolju prijaznih aktivnosti.

Ob vseh zgoraj naštetih pozitivnih vidikih 4-dnevnega delovnega tedna ukrep pomembno prispeva tudi k osvoboditvi posameznika izpod spon dela ter stori pomemben korak v smeri dostojnejše, svobodnejše in bolj trajnostne družbe.

7. Zahtevamo državno zajamčena zelena delovna mesta na področju skrbi za posameznika, skupnosti in okolje.

Brezposelnost ni nekaj naravnega, marveč je rezultat specifičnih politik.² Povzroča mnogotere tegobe, stiske in trpljenje posameznikov (samomori, alkoholizem in psihosomatske bolezni so mnogo pogostejše pri brezposelnih kot zaposlenih), družinskih članov (razraščanje kulture revščine in nezmožnost zadovoljevanja osnovnih potreb bližnjih), skupnostni (razraščanje kulture revščine v skupnosti in izguba delovnih mest zaradi manka potrošnje brezposelnih) in družbe (visoki zdravstveni in socialni stroški za pomoč brezposelnim, nižji davčni prilivi ter neizrabljena delovna sila). Ob tem med delavci (še posebej ob razraščanju atipičnih, nestanovitnih oblik dela) možnost padca v brezposelnost povzroča anksioznost, strah in stres. Zaradi zgoraj omenjenih negativnih posledic brezposelnosti za celotno družbo in nesprejemljivosti dejstva, da

² Zavedamo se, da brezposelnost zaradi takšnih in drugačnih razlogov ne more biti popolnoma izkoreninjena.

imamo kljub gospodarski rasti še zmeraj okoli 80.000 brezposelnih, mora za to področje aktivneje poskrbeti država. Tako zahtevamo, da država vsem, ki so pripravljene delati in ne morejo najti dela, zagotovi kakovostno, dostojno delovno mesto (plača 20 % nad minimalnimi življenjskimi stroški, spoštovanje delovno-pravne zakonodaje, plačani prispevki, idr.) na področju skrbi za posameznika, skupnost in okolje. Ta delovna mesta so nekakšna univerzalno dostopna, dostojna ter socialno in okoljsko smiselna javna dela, ki so primarno dodatek k, in ne substitut za, delovna mesta v privatnem sektorju. Na področjih skrbi za posameznika, skupnost in okolje je trenutno zelo verjetno največja potreba po delovnih mestih, a interesa privatnikov za vzpostavitev teh ni - upokojeanci so prepuščeni sami sebi, skupnosti so odtujene, javni parki propadajo, javne institucije so degradirane in nefunkcionalne, narava je uničena, okolje onesnaženo, stanovanja dotrajana, soseske odvisne od fosilnih goriv, večina hrane pa še zmeraj ni lokalno pridelane. Vsa omenjena področja skrbi predstavljajo izpopolnjujoča, socialno smiselna in nizkoogljična delovna mesta brez resnejšega okoljskega odtisa.

Država naj zagotovi sredstva in postavi regulatorni okvir, skupnosti, nevladne organizacije, občine in drugi lokalni akterji pa naj določijo, katera delovna mesta se bo s sredstvi vzpostavilo. Ukrep bi na trgu delovne sile uvedel dostojno, učinkovito minimalno plačo, izboljšal pogoje dela v vseh nizkoplačanih panogah in bil zelo smiseln iz makroekonomskega vidika - stabiliziral bi agregatno povpraševanje in deloval anticiklično (število zjamčenih zelenih delovnih mest bi v času krize naraščalo, v času konjunktura pa upadalo).

Preprečevanje trpljenja, ki ga povzroča brezposelnost, in resnost socialnih in okoljskih problemov, s katerimi se soočamo, nimata cene. Če kljub temu pogledamo iz ozko ekonomskega vidika, se stroški ukrepa poplačajo skorajda sami od sebe (stroški za ZDA so pod 1 % BDP) - ukrep pomeni manj odhodkov za socialno in zdravstveno blagajno, več davčnih prilivov, uporabo prej neizrabljene delovne sile, višje povpraševanje najrevnejših, višjo kakovost življenja, povečano dobrobit posameznikov in skupnosti, nižje emisije toplogrednih plinov ter čistejše in bolj zdravo okolje za vse.

8. Zahtevamo vključitev celostne, družboslovne, humanistične in naravoslovne obravnave okoljskih tematik v učne načrte na vseh ravneh izobraževanja ter v prihajajočo Belo knjigo o vzgoji in izobraževanju.

Šola bi morala igrati eno ključnih vlog pri izobraževanju mladih ter vzpostavljanju empatije in solidarnosti do soljudi in narave. Medtem ko postaja okoljski zlom vse bolj pereč in lahko vsak dan beremo o opozorilih znanstvenikov o nujnosti ukrepanja, učni načrti z novimi vsebinami izzivom 21. stoletja (podnebni zlom, migracije, ipd.) ne sledijo. Zato zahtevamo, da se v prihajajočo Belo knjigo o vzgoji in izobraževanju ter učne načrte družboslovnih in naravoslovnih predmetov na vseh ravneh izobraževanja vključi celovito in interdisciplinarno obravo okoljskih tematik. Za razumevanje in reševanje okoljske krize ni dovolj le naravoslovno-tehnično znanje, temveč tudi poznavanje družboslovnih in humanističnih ved. Okoljski zlom ne potrebuje le tehnološke, temveč predvsem družbeno-ekonomske pristope in rešitve.

Poleg tega potrebujemo več izobraževalnih programov s posebnim poudarkom na trajnostni proizvodnji in potrošnji, samozadostnosti, aktivnem (ekološkem) državljanstvu, umetnosti in družbeni komunikaciji (npr. permakultura, izdelava odprtokodnih programov). Tovrstni programi morajo spodbujati tudi medgeneracijsko solidarnost, součenje in sodelovanje.

V uvajanje omenjenih novosti in sprememb pa morajo biti skozi celoten proces vključeni učitelji in učiteljice, saj najbolje poznajo učni proces ter imajo izredno pomembno vlogo pri izobraževanju mladih ter njihovem izoblikovanju empatije in solidarnosti do sočloveka in narave. Učiteljem in učiteljicam se mora tudi nuditi dodatna usposabljanja za celovito in zanimivo naslavljanje globalnih izzivov ter kakovostne primere vključevanja okoljskih tem v učni proces.

Na širši ravni pričakujemo konkretne usmeritve in ukrepe (investicije v posebne izobraževalne in medijske programe, ipd.) za spodbujanje državljanske znanosti na večdisciplinarnih področjih. S tem bi omogočili boljše sodelovanje med znanstveniki in širšo javnostjo pri izmenjavi pogledov in izkušenj ter pri razvoju veščin pridobivanja in

branja podatkov, pomembnih za družbeno-okoljske izzive (npr. spremljanje lokalnih ekosistemov in ogroženih vrst, merjenje kvalitete zraka).

9. Zahtevamo ukrepe za prehod v sonaravno kmetijstvo ter pospešen prehod na večinoma rastlinsko, ekološko, čim bolj lokalno in polnovredno prehrano.

Pomen potrošnje zdrave in okoljsko vzdržne prehrane mora biti prepoznan in pripoznan na državni ravni. To se mora odražati tudi v regulatornih ukrepih, ki naj med drugim obsegajo preusmeritev subvencij iz živinoreje in industrijskega kmetijstva na pridelavo trajnostnih pridelkov rastlinskega izvora do konca leta 2025, ukinitvev industrijske živinoreje v Sloveniji do 2030 in obdavčitev živil glede na njihov okoljski odtis. Tako zbrana sredstva naj se nameni predvsem omogočanju cenovne dostopnosti ekološko pridelane hrane rastlinskega izvora tudi šibkejšim družbenim skupinam. Poleg tega je potrebno posodobiti prehranske smernice v skladu z okoljskimi in zdravstvenimi vidiki, ki naj se odražajo tudi v razdeljevanju prej omenjenih subvencij. Cena ne sme biti več glavno merilo izbora pri javnem naročanju hrane, temveč se mora vsaj enakovredno upoštevati zdravstveni in okoljski vidik. Zagotoviti je potrebno tudi vlaganja v ozaveščanje prebivalstva o prehrani in možnih nadomestilih za izdelke živalskega izvora ter škodljivih vplivih živinoreje in drugih praks industrijskega kmetijstva na okolje. In nenazadnje, kmetovalci in kmetovalke igrajo v tem sistemu ključno vlogo - zagotavljajo nam lokalno pridelano hrano, ohranjajo kulturno krajino in imajo neposreden stik z okoljem in naravo. V luči tega jih je potrebno ob upoštevanju njihovega urnika in drugih posebnosti poklica seznaniti z osnovami ekologije in vlogo, ki jo imajo v njej.

Zahtevamo tudi pospešeno uvajanje praks agroekologije v slovensko kmetijstvo. Preko njih lahko zadostimo potrebam ljudi po kvalitetni hrani in hkrati obnavljamo naravo. Pristopi in prakse agroekologije so ključno orodje za blaženje negativnih posledic podnebnih sprememb in obnavljanje narave, kar prepoznavajo tudi znanstveniki IPCC. Poleg tega omogočajo kmetovanje na površinah, ki za industrijsko kmetijstvo niso zanimive (npr. hribovske kmetije, ki v Sloveniji pospešeno propadajo).

10. Zahtevamo ustavitev trenutnega in nadaljnega slabljenja Zakona o ohranjanju narave ter njegovo dosledno in strokovno izvajanje, s ciljem preprečitve v človeški zgodovini še nevidenega upadanja populacij, izumiranja vrst in izgube biodiverzitete.

Priča smo šestemu množičnemu izumiranju vrst - v povprečju je bilo od leta 1970 iztrebljenih 60 % sesalcev, ptic, rib, plazilcev in dvoživk. Na upadanje in izginjanje vrst ni imuna niti Slovenija, ki je uvrščena na svetovni zemljevid vročih točk biotske raznovrstnosti.

Ohranjena narava, visoka biotska raznovrstnost, stabilne populacije in celoviti ekosistemi ustvarjajo pogoje za življenje - zagotavljajo čisti zrak, rodovitna tla za pridelavo hrane in čisto pitno vodo. So podstat brez katere družba sploh ne more obstajati. Ob tem ima ohranjena narava (in zato ukrepi njenega obnavljanja) ključno vlogo pri spopadanju s podnebnimi spremembami. Narava je zelo verjetno naš največji zaveznik v boju zoper podnebne spremembe - prostotekoča reka uravnava lokalno podnebje, znižuje temperaturo in tako pomaga pri blaženju vedno pogostejših vročinskih valov, ohranjeni poplavni gozdovi in mejice zadržujejo vedno močnejše poplave od naselij in so hkrati so zadrževalniki voda, ki blažijo sušna obdobja, gozdovi in oceani pa so ključni ponor ogljikovega dioksida iz atmosfere. Ob tem se moramo zavedati, da narava ni na svetu zaradi nas. Narava je očarljiva in čudovita ter ima svojo lastno pot - mali podkoverniki, divji petelini in kačji pastirji ter divje orhideje, črni gabri in plavajoči plavčki imajo pravico živeti na našem skupnem planetu prav tako kot mi. Zato je poseg v naravo upravičen le pod pogojem, da človeška skupnost nima druge možnosti.

V luči povedanega od vlade zahtevamo, da prepreči kakršnokoli slabljenje naravovarstvene zakonodaje - Zakon o ohranjanju narave (ZON), krovni naravovarstveni zakon v Sloveniji, je trenutno v fazi sprejemanja, določeni politični in kapitalski interesi pa ga želijo oslabiliti. Vlada mora tudi pristopiti k doslednemu izvajanju

obstoječe naravovarstvene zakonodaje in pozvati vse sektorje, da jo spoštujejo ter vključujejo ukrepe za varstvo narave v svoje sektorske strategije in načrte. Razglasiti je potrebno območja, ki bodo namenjena izključno varovanju biotske raznovrstnosti in kjer bo imela narava prosto pot za svoj razcvet; 5 % državnih gozdov naj se razglasi za stroge naravne rezervate, zadnje koščke prostotekočih rek pa naj se določi kot izključitvena območja, kjer gradnja hidroelektrarn ne bo možna in kjer se vodotoke revitalizira. In nenazadnje, potrebno je zaščititi in prenehati z uničevanjem kmetijskih zemljišč.

S takšnimi in nadaljnjimi ukrepi lahko obnovimo in ohranimo zadnje koščke narave, omogočimo ponoven razcvet živalskega in rastlinskega sveta, odstranimo velike količine ogljikovega dioksida iz atmosfere in se bolje pripravimo na prihajajoče "naravne" katastrofe, ki bodo posledica podnebnih sprememb.